

ประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงาน

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. ๒๕๖๖

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ให้มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๗ (๓) และข้อ ๘ (๑) (ค) ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการกิจการ หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยข้อ ๑ และข้อ ๒ ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๖๕ และข้อ ๕ (๑) (ค) ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๑ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยข้อ ๑ ของประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจการ หรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนอย่างรุนแรง ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๖๕ เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ให้ยกเลิกประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ และให้ใช้ประกาศฉบับนี้แทน

ข้อ ๓ บรรดารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้ยื่นไว้ก่อนวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ และยังอยู่ระหว่างการพิจารณา ให้ดำเนินการต่อไปตามประกาศสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ลงวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๒ จนกว่ากระบวนการพิจารณาจะสิ้นสุดลง

ประกาศ ณ วันที่ ๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

พิรุณ สัยยะสิทธิ์พานิช

เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในกระบวนการจัดทำ
รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

คำย่อ

IEE	รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination)
EIA	รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment)
EHIA	รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (Environmental and Health Impact Assessment)
กก.วล.	คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
คชก.	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
สผ.	สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ความหมายและประโยชน์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” หมายความว่า กระบวนการศึกษาและประเมินผลที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้มีการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อกำหนดมาตรการป้องกันแก้ไขผลกระทบดังกล่าว ผลการศึกษา เรียกว่า รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ประโยชน์ของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

๑. เป็นเครื่องมือที่จะช่วยพิจารณาว่าโครงการที่กำลังจะเกิดขึ้น อาจจะทำให้เกิดผลเสียต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่ ในระดับมากน้อยเพียงใด และหากเกิดผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม ผู้พัฒนาโครงการจะต้องมีมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสมก่อนดำเนินการ

๒. เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการคาดการณ์ประเด็นปัญหาสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม ที่อาจเกิดขึ้นตามหลักวิชาการซึ่งจะได้เตรียมป้องกันและแก้ไขไว้ก่อนตั้งแต่ขั้นเตรียมโครงการ รวมทั้งเป็นแนวทางในการกำหนดแผนการติดตามตรวจสอบผลกระทบต่างๆ ทั้งที่เกิดขึ้นภายหลังจากได้มีการก่อสร้างและดำเนินการ

๓. เป็นข้อมูลสนับสนุนการตัดสินใจการลงทุนหรือพัฒนาโครงการ การเตรียมแผนงาน แผนการเงินในการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในขั้นตอนการอนุมัติ/อนุญาตของหน่วยงานที่มีอำนาจตามกฎหมาย

๔. ผลการศึกษาสามารถใช้เป็นข้อมูลแก่สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรที่อาจเกิดขึ้นได้

การจำแนกประเภทของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

การกำหนดโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการใดที่จะต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม จะเป็นไปตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ออกตามมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ ทั้งนี้ ปัจจุบันรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่

๑. รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (Initial Environmental Examination : IEE)

๒. รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA)

๓. รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (Environmental and Health Impact Assessment : EHIA)

นอกจากนี้ ยังมีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม (วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๗) และกลไกการดำเนินงานด้านการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการต่างๆ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๕๔

รวมทั้ง พื้นที่ที่ได้มีการประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม ตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดพื้นที่และมาตรการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการที่ต้องมีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น

กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

กระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น ๓ ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ขั้นพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และขั้นการดำเนินงานและการติดตามตรวจสอบ ซึ่งแต่ละขั้นตอน จะมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีบทบาท ดังนี้

ขั้นตอน	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท
ขั้นศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	เจ้าของโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - จัดเตรียมข้อมูลโครงการเพื่อใช้ในการศึกษา และจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยให้ผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับอนุญาตเป็นผู้จัดทำรายงาน ในขั้นตอนนี้ เจ้าของโครงการต้องวางแผนการดำเนินงานไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ริเริ่มโครงการ เนื่องจากการศึกษาและจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมจะต้องใช้เวลาในการศึกษา ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทโครงการ และผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้น - กำกับและร่วมทำงานกับผู้จัดทำรายงานฯ ในการประเมินผลกระทบ รวมทั้งกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่เจ้าของโครงการจะต้องนำไปปฏิบัติหลังจากที่รายงานฯ ได้รับความเห็นชอบแล้ว
	ผู้จัดทำรายงานฯ	<ul style="list-style-type: none"> - ประสานงานกับเจ้าของโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลโครงการในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องกำหนดขอบเขตการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลรายละเอียดโครงการ สภาพสิ่งแวดล้อมของโครงการ ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น รวมทั้งเสนอมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม - ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และรับฟังความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลจากประชาชนที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับเจ้าของโครงการ เพื่อนำมาพิจารณาประกอบการจัดทำรายงาน
	ประชาชน/องค์กรเอกชน/หน่วยงานราชการอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> - ให้ข้อมูลสภาพปัจจุบันและปัญหาในพื้นที่ เรื่องร้องเรียนและประเด็นความขัดแย้งเกี่ยวกับโครงการ (ถ้ามี)

ขั้นตอน	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท
		<ul style="list-style-type: none"> - ให้ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าในพื้นที่ และข้อมูลที่สำคัญอื่นๆ รวมทั้งความคิดเห็น ข้อห่วงกังวล ต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ
	สื่อมวลชน	<ul style="list-style-type: none"> - เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
	สผ.	<ul style="list-style-type: none"> - พิจารณานุญาตผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม - จัดทำแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้คำแนะนำแก่เจ้าของโครงการหรือผู้จัดทำรายงานฯ เกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม
ขั้นพิจารณา รายงาน	เจ้าของโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - เสนอรายงานฯ ให้ สผ. พิจารณาตามขั้นตอน - ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบสถานที่ตั้งของโครงการ - เข้าร่วมชี้แจงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินโครงการต่อ คชก. ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณารายงาน
	ผู้จัดทำรายงานฯ	<ul style="list-style-type: none"> - เข้าร่วมชี้แจงข้อมูลที่เสนอในรายงานต่อ คชก. ร่วมกับเจ้าของโครงการ
	สผ. /หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทน สผ.	<ul style="list-style-type: none"> - ตรวจสอบรายงานและพิจารณาเสนอความเห็นเบื้องต้นต่อรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในฐานะฝ่ายเลขานุการของ คชก. โดยปฏิบัติตามขั้นตอนและระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด
	คณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.)	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นต่อรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีอำนาจสั่งให้ผู้จัดทำรายงานหรือเจ้าของโครงการ แก้ไขเพิ่มเติม หรือจัดทำรายงานใหม่ตามแนวทางรายละเอียด ประเด็นหรือหัวข้อที่กำหนดไว้ - ตรวจสอบสถานที่ที่เป็นที่ตั้งของโครงการที่เสนอรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการฯ ดำเนินการแทน - ในกรณีที่มีผู้ได้รับผลกระทบหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องเสนอข้อคิดเห็นในระหว่างการพิจารณารายงานฯ คชก. จะนำความคิดเห็นดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย
	หน่วยงานอนุมัติ/อนุญาต	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นองค์ประกอบใน คชก. - ร่วมพิจารณารายงาน รวมทั้งให้ข้อมูลและระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องแก่ คชก.

ขั้นตอน	ผู้เกี่ยวข้อง	บทบาท
	คณะกรรมการ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.)	- ในกรณีโครงการหรือกิจการหรือการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐดำเนินการร่วมกับเอกชนที่ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี จะต้องเสนอรายงานต่อ กก.วล. เพื่อให้ความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี
ขั้นการดำเนินงาน และการติดตาม ตรวจสอบ	เจ้าของโครงการ	- ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่กำหนดไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจัดทำและส่งรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการฯ ทั้งนี้ การจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการฯ จะต้องสอดคล้องกับข้อเท็จจริง
	ประชาชน/องค์กร เอกชน/ สื่อมวลชน	- ควรมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบ ให้ข้อคิดเห็นหรือเฝ้าระวังผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ
	หน่วยงานอนุมัติ/ อนุญาต	- กำกับดูแลโครงการให้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเงื่อนไขการส่งอนุญาต - รับและรวบรวมรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการฯ ส่งสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด (ทสจ.) ในเขตท้องที่นั้น หรือ สผ. สำหรับโครงการที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ภายใน ๖๐ วัน นับจากวันที่ได้รับรายงาน - นำรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการฯ เพื่อพิจารณาประกอบการขอรับใบอนุญาต และ/หรือ ต่ออายุใบอนุญาต
	สผ.	- รวบรวมรายงานผลการปฏิบัติตามมาตรการฯ จาก ทสจ. และหน่วยงานอนุมัติ/อนุญาต และจัดทำรายงานพร้อมข้อเสนอแนะและความเห็นเสนอต่อ กก.วล. อย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง

หมายเหตุ: การจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

หลักการการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง กระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและแสดงความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสม ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มแรก เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และการรับรู้ การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะยังเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย^๑

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม” หมายถึง กระบวนการที่จัดให้มีขึ้นในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ตลอดจนหน่วยงานต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ สามารถเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น นำเสนอข้อมูล ข้อโต้แย้ง หรือข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการนั้น อันเป็นการสื่อสารสองทาง

หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน

หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและจำเป็นต้องดำเนินการโดยผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับชุมชนที่เข้าใจหลักการและแนวทางในการจัดการการมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จหรืออย่างมีความหมาย มิฉะนั้น อาจประเมินสถานการณ์ไม่ถูกต้องและอาจทำให้เกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการวางแผนให้เป็นขั้นเป็นตอน มีการประเมินปัญหาในแต่ละขั้นตอน และปรับวิธีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ในการบรรลุการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องดำเนินการตามหลักการ ได้แก่ การวางแผนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างถูกต้องและเหมาะสม การระบุก่อนผู้ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ และการให้ความสนใจกับกลุ่มเปราะบางเป็นพิเศษ^๒

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนให้ประสบความสำเร็จ ต้องให้ความสำคัญใน ๒ ส่วน^๓ คือ

๑. หลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประกอบด้วยหลัก ๔ S คือ

๑.๑ **Starting Early (การเริ่มต้นเร็ว)** กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรก มีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความคิดเห็น และให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น จะช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางในการแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้น และเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ

๑.๒ **Stakeholders (ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง)** หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมอีกประการหนึ่งคือการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วม แต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกๆ

๑ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ๒๕๔๘

๒. พันธมิตรการพัฒนาชุมชนน้ำโขงเพื่อสิ่งแวดล้อม, ๒๕๕๙

๓ มูลนิธิปริยญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖

๑.๓ Sincerity (ความจริงใจ) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ที่รับผิดชอบ ในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าเป็นมิติที่มีการให้ความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จ หน่วยงานเจ้าของโครงการหรือผู้มีอำนาจอนุมัติ ต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติ และมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอ ตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง

๑.๔ Suitability (วิธีการที่เหมาะสม) การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคมและค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของผู้ที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม

๒. การมีส่วนร่วมของประชาชนต้องมีการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ

๒.๑ ขั้นเตรียมการ กำหนดทีมงาน ตรวจสอบและประเมินสถานการณ์ในพื้นที่ เช่น ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาการจัดกิจกรรม งบประมาณ ระดับความสนใจของสาธารณะหรือชุมชน เป็นต้น

๒.๒ ขั้นการวางแผน นำข้อมูลต่างๆ จากขั้นการเตรียมการ โดยต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน กำหนดผู้มีส่วนได้เสียและวิเคราะห์ความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ตลอดจนนำมาเขียนแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนและก่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงาน

๒.๓ ขั้นนำไปสู่การปฏิบัติ เป็นการดำเนินการตามแผน ซึ่งต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการของแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น สถานที่จัดเวทีสาธารณะ เอกสารประกอบการจัดเวทีสาธารณะ กำหนดการ วิทยากร เป็นต้น

นอกจากนั้น การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ควรเตรียมการและวางแผนการให้ข้อมูล และการหารือกับชุมชนอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง รวมทั้งสอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมของผู้เข้าร่วมหารือ ทั้งนี้ ในการหารือผู้ดำเนินการหารือควรคำนึงถึงองค์ประกอบหลักของการหารือ ดังนี้

๑. การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของโครงการ โดยต้องจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารโครงการอย่างครบถ้วน ทั้งในด้านประโยชน์ที่จะได้รับและด้านผลกระทบทางลบ ให้ผู้มีส่วนได้เสียและสาธารณชนทั่วไปได้รับทราบ โดยข้อมูลที่เจ้าของโครงการจะต้องเผยแพร่แก่ประชาชน จะต้องประกอบด้วย

๑.๑ เหตุผลความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของโครงการ

๑.๒ สารสำคัญของโครงการ/ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ

๑.๓ ผู้ดำเนินการ

๑.๔ สถานที่ดำเนินการ

๑.๕ ขั้นตอนและระยะเวลาดำเนินการ

๑.๖ ผลกระทบด้านบวกหรือผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มจะได้รับ

๑.๗ ผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม และประชาชน รวมทั้งมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และการชดเชยเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว

๑.๘ แหล่งเงินทุน (กรณีเป็นโครงการของรัฐ)

ข้อมูลต่างๆ เหล่านี้ เจ้าของโครงการจะต้องปิดประกาศไว้โดยเปิดเผย ณ สถานที่ปิดประกาศของหน่วยงานท้องถิ่นของรัฐ สถานที่ที่จะดำเนินโครงการ และชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ โครงการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รับการยกเว้นไม่ต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘^๔

๒. ช่วงเวลาของการเปิดเผยข้อมูล การให้ข้อมูลนั้นจะต้องแน่ใจว่าประชาชน โดยเฉพาะผู้มีส่วนได้เสียได้รับข้อมูลของโครงการล่วงหน้า เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียมีเวลาเพียงพอที่จะสามารถทำความเข้าใจเนื้อหาสาระ และสามารถตั้งคำถามที่เกี่ยวข้องและให้คำแนะนำต่อโครงการอย่างเป็นประโยชน์ได้ การให้ข้อมูลเบื้องต้นของโครงการนั้น ควรให้ตั้งแต่เริ่มออกแบบโครงการ นอกจากนี้ เจ้าของโครงการต้องจัดทำแผนการให้ข้อมูลข่าวสารและการหารือกับผู้มีส่วนได้เสีย แผนการดำเนินงานนี้ควรประกาศให้ประชาชนได้รับทราบถึงวิธีการให้ข้อมูล และการรับฟังความคิดเห็น ระยะเวลา สถานที่ ตลอดจนรายละเอียดอื่นๆ ที่เพียงพอ และเหมาะสมกับการที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงข้อมูล และเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ได้ตามเวลาที่กำหนด

๓. ความโปร่งใสของการให้ข้อมูลกับผู้มีส่วนได้เสีย จะต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของผู้มีส่วนได้เสียในการเข้าถึงข้อมูลโครงการ และเข้าใจรายละเอียดโครงการ และสามารถประเมินทางเลือกต่างๆ ตลอดจนชี้แจงข้อห่วงกังวลและข้อคิดเห็นได้อย่างมีอิสระ ปราศจากความกลัวเกรงหรือการบังคับ ฉะนั้น ข้อมูลต่างๆ โดยเฉพาะในด้านเทคนิคควรที่จะได้มีการกลั่นกรอง และใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ โดยผู้เข้าร่วมประชุมสามารถร่วมหารือในประเด็นต่างๆ เกี่ยวกับโครงการและผลกระทบได้ วิธีการหารือจะต้องครอบคลุมสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นๆ เอกสารและภาษาที่ใช้ควรจะมีการปรับให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมหารือที่มีความหลากหลาย โดยเฉพาะหากผู้ที่ได้รับผลกระทบเป็นกลุ่มชุมชนดั้งเดิมหรือชนเผ่า

ทั้งนี้ เจ้าของโครงการจะต้องบันทึกการหารือในประเด็นต่างๆ ให้ครบถ้วน และสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนรับทราบภายหลังวันที่เสร็จสิ้นการรับฟังความคิดเห็นด้วย รวมทั้งประชาชนผู้มีส่วนได้เสียสามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็น

๔. ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, พ.ศ. ๒๕๔๘

แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดทำ รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

จากกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน สามารถแบ่งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ออกเป็น ๗ กลุ่ม ดังนี้

๑. ผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่

“กลุ่มผู้เสียประโยชน์” เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการในด้านลบทั้งทางตรงและทางอ้อม

“กลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์” เป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการในด้านบวกทั้งทางตรงและทางอ้อม

๒. ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่

“เจ้าของโครงการ” ในที่นี้ อาจหมายถึงหน่วยงานราชการ/รัฐวิสาหกิจ หรือภาคเอกชนที่เป็นผู้ดำเนินโครงการ ซึ่งรวมถึง กรณีการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

“ผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมาย”

ทั้งนี้ เจ้าของโครงการและผู้จัดทำรายงานฯ จะต้องดำเนินการร่วมกันในทุกขั้นตอนของการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๓. ผู้ทำหน้าที่พิจารณารายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ได้แก่

“คชก.” ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามกฎหมาย โดย สผ. หรือหน่วยงานของรัฐตามที่ กก.วล. มอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่แทนทำหน้าที่ตรวจสอบรายงาน เอกสารที่เกี่ยวข้อง และเสนอความเห็นเบื้องต้นให้ คชก. พิจารณา

“กก.วล.” ในกรณีโครงการ กิจการหรือการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ดำเนินการร่วมกับเอกชนที่ต้องขอรับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี

๔. หน่วยงานราชการในระดับต่างๆ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นต้น

๕. องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา และนักวิชาการอิสระ

“องค์กรเอกชนด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ” ที่ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ หรือองค์กรชุมชนที่สนใจและทำงานด้านสิ่งแวดล้อม หรือองค์กรพัฒนาเอกชน หรือกลุ่มองค์กรต่างๆ ที่อยู่ในเขตพื้นที่หรือเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่

“สถาบันการศึกษา” ในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ภายในพื้นที่ศึกษา หรือบริเวณใกล้เคียง

“นักวิชาการอิสระ” รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และนักวิชาการต่างๆ

๖. สื่อมวลชน ทั้งในระดับท้องถิ่นและส่วนกลาง ซึ่งมีบทบาทในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ผลกระทบของโครงการและความก้าวหน้าในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๗. ประชาชนทั่วไป ที่สนใจและมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม

การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนและการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย

๑. การดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องดำเนินการโดยผู้ที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ กำหนดทีมงานในการจัดกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการเตรียมการและข้อมูลที่จำเป็น เช่น กฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง บริบทและสถานการณ์ในพื้นที่ศึกษา กรอบเวลาการจัดกิจกรรมงบประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้ หัวหน้าทีมงานควรเป็นผู้ที่มีความเชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่วนทีมงานในการจัดกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องประกอบด้วยผู้ที่มีประสบการณ์ หรือเป็นผู้ที่ผ่านการอบรมด้านสังคมศาสตร์หรือกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๒ วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ที่ควรจะต้องเข้ามาร่วมในกิจกรรมการมีส่วนร่วม

๑.๓ จัดทำกรอบแผนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการสื่อสารและประสานงานกับผู้มีส่วนได้เสียและผู้เกี่ยวข้อง โดยควรมีรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบระยะเวลาการจัดกิจกรรม กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย กิจกรรมหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมสำหรับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม กำหนดการสถานที่ ช่องทางการติดต่อระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับผู้รับผิดชอบโครงการและผู้จัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงงบประมาณ ทั้งนี้ การจัดทำกรอบแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้พิจารณาความสอดคล้องตามหลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย

๑.๔ ดำเนินการตามกรอบแผนการดำเนินงานการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๕ สื่อสารและเปิดเผยผลการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ผู้มีส่วนได้เสียได้รับทราบตลอดกระบวนการ

๑.๖ จัดทำข้อมูลสรุปผลการดำเนินกิจกรรมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมให้ครบถ้วน

๒. การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้กลุ่มเป้าหมายที่ควรต้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่การได้รับรู้ข้อมูลโครงการที่เพียงพอ การร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลหรือข้อเสนอแนะ เพื่อประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

๒.๑ การศึกษาบริบทของพื้นที่ เป็นขั้นตอนการศึกษาขอบเขตพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบจากการพัฒนาโครงการ และผู้ที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการ ซึ่งอาจไม่ได้จำกัดเพียงแค่ประชาชนที่อาศัยอยู่รอบที่ตั้งโครงการเท่านั้น ผู้จัดการกระบวนการมีส่วนร่วมต้องลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์หรือสนทนากับผู้ให้ข้อมูลหลักในพื้นที่ เช่น ผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการในพื้นที่ เป็นต้น เพื่อศึกษาวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในชุมชน เช่น เวลาในการประกอบอาชีพของของคนในชุมชน การรวมกลุ่มในชุมชน ภาษา และวัฒนธรรมเฉพาะที่ควรต้องระวังในการเข้าหาชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้จัดการกระบวนการมีส่วนร่วมสามารถกำหนดผู้มีส่วนได้เสียที่แท้จริงและวิธีการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมในขั้นตอนต่อไป ทั้งนี้ การศึกษาบริบทของพื้นที่เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียจะอยู่ในขั้นตอนการเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process)

๒.๒ การระบุผู้มีส่วนได้เสีย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ๗ กลุ่มสามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการระบุผู้มีส่วนได้เสียของโครงการ อย่างไรก็ตาม ผู้เกี่ยวข้องแต่ละกลุ่มจะมีบทบาทที่แตกต่างกันไปในแต่ละขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เช่น สผ. และ คชก. จะมีบทบาทในขั้นตอนการพิจารณารายงานฯ เป็นหลัก จึงอาจไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนการรับฟังความคิดเห็นในระหว่างการจัดทำรายงานฯ ของทุกโครงการ การระบุผู้มีส่วนได้เสียควรพิจารณาประเด็นสำคัญ ดังนี้

๑) ความเป็นตัวแทนที่แท้จริงของผู้เข้าร่วม จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงให้มากที่สุด เนื่องจากกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจะเป็นผู้บอกให้ทราบว่ามาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบจากโครงการสามารถบรรเทาผลกระทบต่อตนเองได้จริงหรือไม่ และควรปรับปรุงมาตรการอย่างไรให้สอดคล้องกับข้อห่วงกังวลของผู้ได้รับผลกระทบ

๒) ความหลากหลายของผู้เข้าร่วม การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่นๆ ที่มีความหลากหลายได้เข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็น เช่น นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และสื่อมวลชน เป็นต้น

๓) ความครอบคลุมกลุ่มผู้มีความเปราะบางในพื้นที่ศึกษา (ถ้ามี) ควรคำนึงถึงวิธีการให้คนกลุ่มเหล่านี้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการด้วย

วิธีการระบุผู้มีส่วนได้เสียให้ครบถ้วนนั้นทำได้หลายวิธี เช่น การสอบถามหรือปรึกษาหารือกับผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการในพื้นที่ จนกว่าจะไม่มีรายชื่อเพิ่มเติม (Snowball) การระดมสมองกับผู้เชี่ยวชาญและคนในพื้นที่ (Workshop) หรือการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียระบุตนเอง (Stakeholder Self-Identification) หรือวิธีการอื่นใดที่เหมาะสม สอดคล้องกับโครงการ ชุมชน และบริบทของพื้นที่ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการระบุผู้เข้าร่วมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียมีความไว้วางใจกระบวนการรับฟังความคิดเห็นมากขึ้น

๒.๓ การระบุคุณลักษณะ/จัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อทำความเข้าใจและจัดการผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มอย่างเหมาะสม ขั้นตอนนี้มีความจำเป็นโดยเฉพาะกับโครงการที่มีแนวโน้มว่าจะมีความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งนี้ โครงการที่ไม่มีความซับซ้อนอาจไม่จำเป็นต้องทำตามขั้นตอนนี้ การระบุคุณลักษณะและการจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสามารถทำได้หลายวิธี ตั้งแต่การประเมินอย่างง่าย คือการแยกผู้มีส่วนได้เสียหลักที่มีอิทธิพลต่อโครงการออกจากผู้มีส่วนได้เสียทั่วไป และการประเมินแบบครอบคลุม โดยใช้เครื่องมือช่วย เช่น ตารางความสนใจ-อิทธิพล (Interest-Influence Matrix) ของ Bryson (2004) เพื่อแยกผู้มีส่วนได้เสียออกเป็นกลุ่มต่างๆ ผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มมีความสนใจต่อโครงการและมีอิทธิพลต่อโครงการต่างกัน ดังนั้น ผู้จัดการกระบวนการมีส่วนร่วมจึงควรกำหนดวิธีการการสร้างความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มต่างกัน โดยมีแนวทางพิจารณา ดังนี้

กลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย	วิธีการสร้างความสัมพันธ์
<p><u>คนทั่วไป</u></p> <p>มีความสนใจและมีอิทธิพลต่อโครงการน้อย</p>	<p>- ควรให้ข้อมูลผ่านการสื่อสารปกติ</p>
<p><u>ผู้สนับสนุน</u></p> <p>- มีความสนใจต่อโครงการมากแต่มีอิทธิพลน้อย</p> <p>- ไม่มีอำนาจหรืออิทธิพลใดๆ ต่อโครงการ แต่เป็นกลุ่มที่ให้ความสนใจกับโครงการและเป็นผู้สนับสนุนโครงการ</p> <p>- หากคนกลุ่มนี้มีอำนาจเพิ่มขึ้นจะสามารถพัฒนาไปเป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักได้</p>	<p>- ควรให้ข้อมูลและทำกิจกรรมร่วมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ</p>
<p><u>ผู้กำหนดบริบท</u></p> <p>- มีความสนใจต่อโครงการน้อยแต่มีอิทธิพลมาก</p> <p>- เป็นผู้ที่มีอิทธิพลและมีอำนาจแต่ไม่สนใจโครงการเนื่องจากไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกับโครงการ</p> <p>- หากคนกลุ่มนี้เสียประโยชน์ หรือมีความขัดแย้งกับโครงการ จะสามารถทำให้โครงการล้มเหลวได้</p>	<p>- ควรให้ข้อมูลอย่างสม่ำเสมอ และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับคนกลุ่มนี้</p>
<p><u>ผู้เล่นหลัก</u></p> <p>- มีความสนใจและมีอิทธิพลต่อโครงการมาก</p> <p>- เป็นผู้ที่อาจได้รับผลประโยชน์หรือเสียผลประโยชน์จากโครงการ และเป็นกลุ่มที่มีอำนาจและมีอิทธิพล</p> <p>- เป็นกลุ่มสำคัญที่จะผลักดันให้โครงการประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว</p> <p>- เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญมากที่สุด</p>	<p>- ดึงเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างใกล้ชิดตั้งแต่เริ่มต้นและสม่ำเสมอ</p> <p>- ผู้จัดทำรายงานฯ อาจใช้วิธีการเข้าพบเพื่อปรึกษาอย่างสม่ำเสมอหรือใช้วิธีการแต่งตั้งกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหลักเป็นคณะที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการกำกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการตั้งแต่เริ่มต้น</p>

ที่มา: ดัดแปลงจาก คณาจค์ และคณะ (๒๕๖๖)

ทั้งนี้ มีข้อที่พึงระวังคือขั้นตอนนี้ควรต้องทำตั้งแต่ขั้นเริ่มต้นและก่อนมีความขัดแย้งเกิดขึ้น หากมีความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วจะทำให้วิธีการในการสร้างความสัมพันธ์มีความยากลำบากหรืออาจเป็นไปได้เลย

๒.๔ การระบุระดับการมีส่วนร่วม หลังจากจัดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียแล้ว จึงทำการระบุระดับการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม ทั้งนี้ ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่มควรแตกต่างกัน โดยผู้มีส่วนได้เสียที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงควรมีระดับการมีส่วนร่วมที่มากที่สุดและต้องได้รับการเชิญให้เข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความเห็น หากเป็นไปได้โครงการควรเปิดโอกาสให้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงมีส่วนร่วมในการพิจารณาทางเลือกโครงการและการร่างมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงคลายความกังวลใจด้วย อย่างไรก็ตาม ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มอื่นๆ ควรมีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนการรับฟังความเห็นอย่างเท่าเทียมกันด้วยเพื่อสร้างความไว้วางใจกับโครงการและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโครงการและผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม

๒.๕ การกำหนดเทคนิคการมีส่วนร่วมที่เหมาะสม ผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ควรเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการรับฟังความคิดเห็นด้วยเทคนิควิธีที่มีความเหมาะสม ซึ่งอาจมีเทคนิคที่แตกต่างกันไปทั้งเทคนิคการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียรู้สึกสะดวกใจที่จะแสดงความคิดเห็น ผู้จัดการกระบวนการมีส่วนร่วมอาจพิจารณาใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมแบบไม่เป็นทางการเฉพาะกลุ่มเดียวกันก่อน สำหรับเทคนิคการมีส่วนร่วมแบบเป็นทางการนั้น ควรรวมผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มไว้ด้วยกันเพราะจะทำให้ผู้มีส่วนได้เสียทั้งหมดมีโอกาสได้รับฟังความคิดเห็นของทุกกลุ่ม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้ หากเป็นไปได้ ผู้ดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมควรมีกลไกในการหาข้อสรุปที่ทุกฝ่ายยอมรับได้ร่วมกัน เช่น การมีข้อสรุปสำหรับมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น เป็นต้น

การใช้ผู้ดำเนินกิจกรรมมีอาชีพที่มีทักษะ มีความสามารถดึงความคิดเห็นจากทุกฝ่ายอย่างเท่าเทียมและสามารถควบคุมความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการแสดงความคิดเห็นได้ และมีภาพลักษณ์ที่เป็นกลางมีส่วนอย่างมากที่ทำให้กระบวนการรับฟังความคิดเห็นเป็นไปอย่างราบรื่น สำหรับโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระดับสูง การใช้คนกลางในการเข้าพบหรือการปรึกษาหารืออย่างไม่เป็นทางการก่อนการจัดรับฟังความคิดเห็นโครงการสามารถคลี่คลายความขัดแย้ง และช่วยลดโอกาสการเกิดการปะทะในเวทีรับฟังความคิดเห็น

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ตามหลักการการมีส่วนร่วมของประชาชนที่กล่าวมา การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีลักษณะเป็นกระบวนการ มิใช่การจัดรับฟังความคิดเห็นเพียงครั้งเดียวจะสำเร็จได้ทุกกรณี อย่างไรก็ตาม มีความจำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติจริงอาจจำเป็นต้องดำเนินการมากกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ ขอให้คำนึงถึงหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และหลักการสำคัญของการจัดการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายและมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียต้องดำเนินการโดยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

๑. กรณีโครงการที่ต้องทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE) :

๑.๑) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเข้าพื้นที่โครงการเพื่อเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนโดยให้ข้อมูลโครงการกับประชาชน ประสานงานและให้ข้อมูลโครงการแก่ผู้นำชุมชนและหน่วยงาน

๑.๒) ในระหว่างการจัดทำรายงาน ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นในประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวล อย่างน้อย ๑ ครั้ง และต้องนำผลที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นระบุไว้ในรายงานฯ รวมทั้งนำมาประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยจะต้องเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนทราบด้วย

๒. กรณีโครงการที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA):

๒.๑) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเข้าพื้นที่โครงการเพื่อเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๒.๑.๑) เตรียมความพร้อมของชุมชนโดยให้ข้อมูลกับประชาชน (Public Information) ในประเด็นรายละเอียดโครงการ และกตีกการรับฟังความคิดเห็นของโครงการ โดยเน้นการสื่อสารในรูปแบบที่ประชาชนสามารถ

เข้าใจได้ง่าย เช่น การจัดทำเป็น infographic คลิปวิดีโอสั้นๆ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเพียงพอต่อการแสดงความคิดเห็น

๒.๑.๒) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) เพื่อกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม (Stakeholder Engagement)

๒.๑.๓) ปรึกษาหารือเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการจัดรับฟังความคิดเห็นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๒.๒) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ต้องดำเนินการตามกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย ๒ ครั้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๒.๑) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่หนึ่ง : เป็นการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ รายละเอียดโครงการ ขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ อีกทั้งยังเป็นการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการศึกษา และการจัดทำรายงานฯ ให้ครบถ้วน

๒.๒.๒) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่สอง : เป็นการรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดทำร่างรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงานฯ และมาตรการฯ ทั้งนี้ ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเผยแพร่ร่างรายงานฯ ก่อนการจัดรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๒ และนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นมาปรับปรุงรายงานฯ และมาตรการฯ และจะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานฯ สำหรับโครงการขนาดใหญ่และซับซ้อนอาจจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นในวงกว้าง โดยอาจพิจารณาใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมอื่นๆ ที่เหมาะสมด้วย

ทั้งนี้ ในการให้ข้อมูลโครงการกับผู้มีส่วนได้เสียก่อนการจัดรับฟังความคิดเห็นแต่ละครั้ง ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องจัดวางเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ในสถานที่สาธารณะ รวมทั้งอาจเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ และแจ้งช่องทาง/ระยะเวลาการเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงเอกสารที่เกี่ยวข้องได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตามหลักการการเปิดเผยต่อสาธารณะ (Public Disclosure) โดยให้คำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และความลับทางการค้าด้วย

๓. กรณีโครงการที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (EHIA) :

๓.๑) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเข้าพื้นที่โครงการเพื่อเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

๓.๑.๑) เตรียมความพร้อมของชุมชนโดยให้ข้อมูลกับประชาชน (Public Information) ในประเด็นรายละเอียดโครงการ และกติกาการรับฟังความคิดเห็นของโครงการ โดยเน้นการสื่อสารในรูปแบบที่ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย เช่น การจัดทำเป็น infographic คลิปวิดีโอสั้นๆ แผ่นพับ ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนและเพียงพอต่อการแสดงความคิดเห็น

๓.๑.๒) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis) เพื่อกำหนดรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับผู้มีส่วนได้เสียแต่ละกลุ่ม (Stakeholder Engagement)

๓.๑.๓) ปรึกษาหารือเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการจัดรับฟังความคิดเห็นที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๓.๒) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ต้องดำเนินการตามกระบวนการการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย ๓ ครั้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๒.๑) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่หนึ่ง : เป็นการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรายละเอียดโครงการ และการประเมินทางเลือกโครงการ เพื่อให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอประเด็นห่วงกังวลและแนวทางในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งขอบเขตการศึกษาและการประเมินทางเลือก อีกทั้งยังเป็นการนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการศึกษา และการจัดทำรายงานฯ ให้ครบถ้วน ทั้งนี้ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่หนึ่งจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ต้องแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน ก่อนวันจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยแจ้งให้ทราบผ่านทางช่องทางการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า ๓ ช่องทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียที่สนใจสามารถเตรียมตัวเข้าร่วมได้อย่างทั่วถึง

๒) ต้องเปิดเผยเอกสารโครงการล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ก่อนวันจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น โดยระบุถึงความเป็นมา ความจำเป็น กระบวนการ และแนวทางในการดำเนินโครงการ รวมถึงนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร่างข้อเสนอการกำหนดขอบเขต และแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนพิจารณา โดยผ่านทางช่องทางการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า ๓ ช่องทาง ทั้งนี้ ควรเป็นช่องทางการสื่อสารเช่นเดียวกับการแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบกำหนดการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๓) จัดระบบการลงทะเบียนเพื่อให้ประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีความประสงค์ที่จะให้ความเห็นในการกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสามารถลงทะเบียนล่วงหน้าได้โดยสะดวก

๔) การจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ต้องจัดช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้นำเสนอประเด็นห่วงกังวล ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอแนวทางในการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมตามระยะเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ต้องรับฟังความคิดเห็นให้ครบถ้วน

๕) ภายหลังจากจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นฯ จะต้องเปิดช่องทางการรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน โดยต้องมีช่องทางการสื่อสารอย่างน้อย ๓ ช่องทาง ทั้งนี้ ควรเป็นช่องทางการสื่อสารเช่นเดียวกับการแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบกำหนดการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๖) ให้ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ สรุปความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชน พร้อมทั้งคำชี้แจง และนำเสนอขอขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชน รวมทั้งนำไปประกอบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

๓.๒.๒) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่สอง : เป็นการจัดรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและจัดทำรายงานฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วม รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลของกลุ่มเป้าหมายหลักอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่สองจะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ให้ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ เปิดเผยข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับโครงการหรือกิจการที่กำลังดำเนินการจัดทำรายงานฯ โดยจะต้องมีข้อมูลอย่างน้อยดังต่อไปนี้

- ข้อมูลเกี่ยวกับประเภท ขนาด กำลังการผลิต และขนาดพื้นที่ของโครงการหรือกิจการ ข้อมูลเกี่ยวกับมลพิษในด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการหรือกิจการและข้อมูลรายละเอียดที่มีนัยสำคัญอื่น ๆ รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่อาจมีผลกระทบ

- ระยะเวลาที่คาดว่าจะสามารถเริ่มดำเนินโครงการหรือกิจการ

- ชื่อเจ้าของโครงการหรือหน่วยงานที่มีอำนาจในการอนุมัติหรืออนุญาตตามกฎหมาย หมายเลขโทรศัพท์ และสถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลเพิ่มเติม

- วัน เวลา และสถานที่ที่จะมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย

- ป้ายแสดงข้อมูลตามรายละเอียดข้างต้น จะต้องมีสถานที่ตั้งและขนาดที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียสามารถเข้าถึงและอ่านข้อมูลได้โดยสะดวก

๒) ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ให้ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ แสดงชื่อโครงการหรือกิจการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และประเด็นที่จะมีการสำรวจหรือรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียให้ชัดเจน โดยประเด็นที่จะสำรวจแต่ละประเด็นจะต้องสอดคล้องกับรายละเอียดของโครงการหรือกิจการนั้นๆ ด้วย

๓) ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ควรให้ความสำคัญกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการศึกษา ทำความเข้าใจถึงวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อมของชุมชนในพื้นที่ที่อาจได้รับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการดำเนินโครงการหรือกิจการดังกล่าว

๔) ในการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ อาจทำได้วิธีดังต่อไปนี้

- การสัมภาษณ์รายบุคคล

- การแสดงความคิดเห็นทางไปรษณีย์ ทางโทรสาร ทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ หรือทางอื่นใดที่เหมาะสม

- การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียรับข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการ

- การสนทนากลุ่มย่อย

- การประชุมเชิงปฏิบัติการ

- การประชุมระดับตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย

๕) เมื่อผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ สำนักรวบรวมความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียแล้ว จะต้องสรุปผลการสำราจความคิดเห็น ทั้งในด้านบวกและในด้านลบ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ดำเนินการสำราจความคิดเห็นเสร็จสิ้น โดยให้แสดงรายงานสรุปความคิดเห็นไว้ในสถานที่สาธารณะ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสถานบริการสุขภาพของรัฐในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของโครงการหรือกิจการ หรือจุดที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าถึงและพบเห็นได้โดยง่าย ทั้งนี้ จะต้องแสดงรายงานสรุปความคิดเห็น ในสถานที่ดังกล่าวข้างต้นไว้เป็นเวลา ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน

๓.๒.๓) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่สาม: เป็นการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนร่างรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม มาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของร่างรายงานฯ รวมถึงนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ต่อร่างรายงานฯ ดังกล่าว เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในร่างรายงานและมาตรการฯ ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นให้นำมาปรับปรุงร่างรายงานฯ และมาตรการฯ และจะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานฯ สำหรับโครงการขนาดใหญ่และซับซ้อนอาจจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นในวงกว้าง โดยอาจพิจารณาใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมอื่นๆ ที่เหมาะสม ทั้งนี้ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชนครั้งที่สาม จะต้องดำเนินการตามหลักเกณฑ์ และขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑) ต้องแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบ ไม่น้อยกว่า ๓๐ วัน ก่อนวันจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นโดยแจ้งให้ทราบผ่านทางช่องทางการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า ๓ ช่องทาง เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียที่สนใจสามารถเตรียมตัวเข้าร่วมได้อย่างทั่วถึง

๒) ต้องเปิดเผยร่างรายงานฯ ฉบับสมบูรณ์ และมาตรการฯ ล่วงหน้า ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน ก่อนวันจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนพิจารณา ผ่านทางช่องทางการสื่อสาร ไม่น้อยกว่า ๓ ช่องทาง ทั้งนี้ ควรเป็นช่องทางการสื่อสารเช่นเดียวกับการแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบกำหนดการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๓) การจัดเวทีการทบทวนร่างรายงานฯ ต้องจัดช่วงเวลาที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนได้นำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นเพิ่มเติมต่อร่างรายงานฯ ตามระยะเวลาที่เหมาะสม ทั้งนี้ ต้องรับฟังความคิดเห็นให้ครบถ้วน

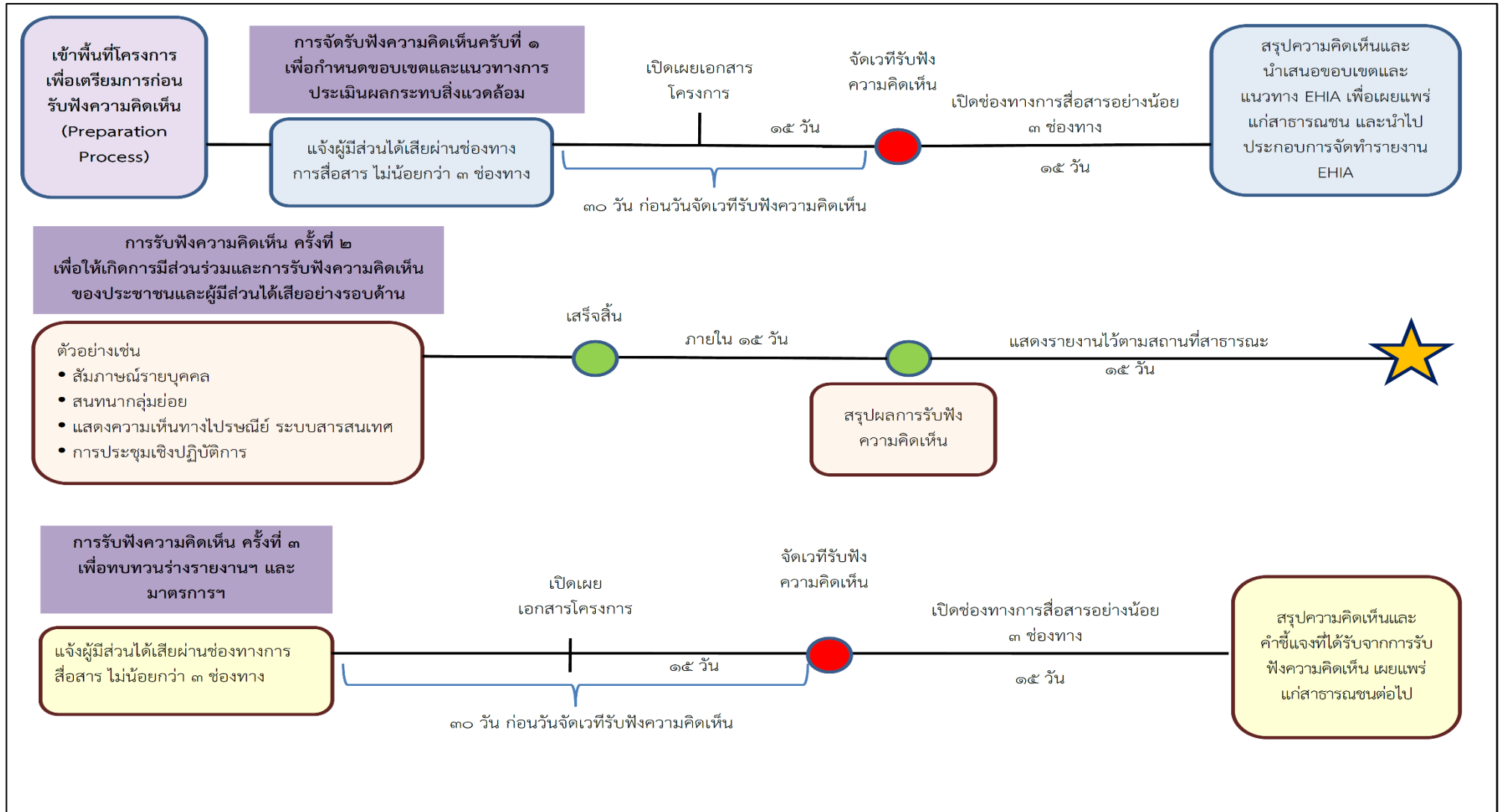
๔) ภายหลังจากจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นฯ จะต้องเปิดช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า ๑๕ วัน โดยต้องมีช่องทางการสื่อสารอย่างน้อย ๓ ช่องทาง ทั้งนี้ ควรเป็นช่องทางการสื่อสารเช่นเดียวกับการแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทราบกำหนดการจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน

๕) ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ สรุปความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียพร้อมทั้งความเห็นและคำชี้แจงที่ได้รับจากการรับฟังความคิดเห็นเพื่อเผยแพร่แก่สาธารณชนต่อไป

ทั้งนี้ ในการให้ข้อมูลโครงการกับผู้มีส่วนได้เสียก่อนที่จะจัดรับฟังความคิดเห็นแต่ละครั้ง ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องจัดวางเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในสถานที่สาธารณะ ได้แก่ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ และสถานบริการสุขภาพของรัฐในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของโครงการหรือกิจการ หรือจุดที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าถึงและพบเห็นได้โดยง่าย รวมทั้งอาจเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์และแจ้งช่องทางการเผยแพร่ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกรวดเร็ว ตามหลักการการเปิดเผยต่อสาธารณะ (Public Disclosure) โดยให้คำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และความลับทางการค้าด้วย

สรุปกระบวนการรับฟังความคิดเห็นกรณีโครงการที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม สำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (EHIA) ดังภาพ

แผนผังกระบวนการรับฟังความคิดเห็นกรณีโครงการที่ต้องทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (EHIA)

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในกรณีโครงการที่ต้องทำรายงาน IEE EIA และ EHIA ได้มีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติ โดยจะต้องยึดหลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด โดยในการจัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียต้องดำเนินการโดยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้ สรุปแนวทางการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในกรณีโครงการที่ต้องทำรายงาน IEE EIA และ EHIA ดังนี้

ตารางสรุปแนวทางการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน

รายงาน	จำนวนครั้ง (อย่างน้อย)	การรับฟังความคิดเห็น	วัตถุประสงค์
IEE	๑ ครั้ง	ครั้งที่ ๑ ในระหว่างจัดทำรายงาน	<ul style="list-style-type: none"> - เปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นในประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวล - นำผลที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นระบุไว้ในรายงานฯ รวมทั้งนำมาประกอบการพิจารณากำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม
EIA	๒ ครั้ง	ครั้งที่ ๑ การรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ รายละเอียดโครงการ ขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมทั้งขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ - เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการศึกษา และการจัดทำรายงานฯ ให้ครบถ้วน
		ครั้งที่ ๒ การรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดทำรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ประชาชนมีความมั่นใจในรายงานฯ และมาตรการฯ ทั้งนี้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นให้นำมาปรับปรุงรายงานฯ และมาตรการฯ และจะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานฯ
EHIA	๓ ครั้ง	ครั้งที่ ๑ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - เพื่อให้ข้อมูลกับประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรายละเอียดโครงการที่จะเกิดขึ้นและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมทั้งขอบเขตการศึกษาและการประเมินทางเลือก

รายงาน	จำนวนครั้ง (อย่างน้อย)	การรับฟังความคิดเห็น	วัตถุประสงค์
			- เพื่อนำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากการรับฟังความคิดเห็นมาใช้ประกอบการศึกษา และการจัดทำรายงานฯ ให้ครบถ้วน
		ครั้งที่ ๒ การจัดรับฟังความคิดเห็น ในขั้นตอนการประเมินและจัดทำ รายงานฯ	- เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นและข้อห่วงกังวลของกลุ่มเป้าหมายหลักอย่างรอบด้าน
		ครั้งที่ ๓ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อ ทบทวนร่างรายงานฯ และมาตรการฯ	- เพื่อให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของร่างรายงานฯ - เพื่อนำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ต่อร่างรายงานฯ ดังกล่าว - นำข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่ได้จากการรับฟังความคิดเห็นให้นำมาปรับปรุงร่างรายงานฯ และมาตรการฯ และจะต้องผนวกไว้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานฯ

หมายเหตุ: ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเข้าพื้นที่โครงการเพื่อเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process)

การเก็บรวบรวม ใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑. การเก็บรวบรวม ใช้และเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อประกอบการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เป็นการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งถือเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองป้องกันผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต และส่วนได้เสียอื่นใดของประชาชนและชุมชน จากการดำเนินโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ได้รับยกเว้นไม่ต้องขอรับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล ก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล^๕ อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินการหรือผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ยังมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เช่น การแจ้งรายละเอียดให้เจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลทราบก่อนหรือในขณะที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๓ การเก็บรวบรวม ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามวัตถุประสงค์ที่ได้แจ้งเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพียงเท่าที่จำเป็นภายใต้

^๕ อ้างอิงจากหนังสือคณะกรรมการเฉพาะกิจตอบข้อหารือ และให้คำแนะนำหน่วยงานของรัฐเพื่อรองรับการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ เรื่อง ขอรื้อหรือการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒ ในกระบวนการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์อันชอบด้วยกฎหมายของผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตรา ๒๒ โดยเฉพาะในกรณีของข้อมูลตามมาตรา ๒๖ ที่กฎหมายมุ่งให้ความคุ้มครองมากเป็นพิเศษ การจัดให้มีมาตรการรักษาความมั่นคงปลอดภัยที่เหมาะสมตามมาตรา ๓๗ (๑) เป็นต้น อนึ่ง เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจในบทบาทของตนต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ดำเนินการหรือผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ ข้อดี และข้อเสียในการเข้าร่วม/ไม่เข้าร่วมกระบวนการรับฟังความคิดเห็นให้ประชาชนทราบด้วย

๒. ในการจัดวางเอกสารสรุปผลการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเผยแพร่ในระหว่างหรือเมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ขอให้คำนึงถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีส่วนได้เสียด้วย

เทคนิคการมีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อาจใช้วิธีการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังต่อไปนี้^๖

๑) การสำรวจความคิดเห็น

- ๑.๑ การสัมภาษณ์รายบุคคล
- ๑.๒ การเปิดให้แสดงความคิดเห็นทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์หรือโทรสาร ทางระบบเครือข่ายสารสนเทศ หรือทางอื่นใด
- ๑.๓ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมารับข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบโครงการ
- ๑.๔ การสนทนากลุ่มย่อย

๒) การประชุมหารือ

- ๒.๑ การประชาพิจารณ์
- ๒.๒ การอภิปรายสาธารณะ
- ๒.๓ การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร
- ๒.๔ การประชุมเชิงปฏิบัติการ
- ๒.๕ การประชุมระดับตัวแทนของกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสีย

๓) วิธีการอื่นที่สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีกำหนด

ทั้งนี้ ที่ผ่านมามีหลายหน่วยงานได้รวบรวมเทคนิคและวิธีการการมีส่วนร่วมของประชาชนต่างๆ ซึ่งรายละเอียดวิธีการดำเนินงาน สถานการณ์ที่ควรนำมาใช้และเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จสามารถศึกษาได้จากตัวอย่างแนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการในภาพรวมของมูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๔๖ รายละเอียดตามภาคผนวก ก

ในกรณีที่เกิดสถานการณ์ที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมการรวมกลุ่มได้ เช่น โรคระบาด ภัยพิบัติทางธรรมชาติ เป็นต้น ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ สามารถเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารหรือการประชุมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ได้ ทั้งนี้ จะต้องหารือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ/หรือผู้นำชุมชนในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบ ความเหมาะสมของการใช้วิธีดังกล่าว ก่อนการรับฟังความคิดเห็นและสรุปผลการดำเนินการเสนอไว้ในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมด้วย

^๖ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘

การนำเสนอข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชน

การจัดทำข้อมูลสรุปผลการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อเสนอในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องแสดงรายละเอียดอย่างน้อย ดังนี้

๑. ขอบเขตการศึกษา โดยเน้นพื้นที่อ่อนไหว เช่น ศาสนสถาน โรงเรียน สถานข้าราชการ อุทยานแห่งชาติ ค่ายทหาร สถานทูต รวมถึงชุมชนตามทิศทางลม ชุมชนที่เก็บตัวอย่างด้านสิ่งแวดล้อม ชุมชนจุดที่มีมลพิษสูงสุด เป็นต้น

๒. การวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียหรือกลุ่มเป้าหมาย

๓. กรณีที่จะใช้แบบสำรวจหรือแบบสอบถามในการรับฟังความคิดเห็น ให้แสดงข้อมูลการกำหนดขนาดตัวอย่างในแต่ละชุมชนหรือกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียตามพื้นที่ศึกษาของโครงการ โดยให้แสดงสูตรหรือวิธีการคำนวณให้ เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยทางด้านสังคมศาสตร์ และให้อธิบายวิธีการคัดเลือกตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าทุกหน่วย ประชากรมีโอกาสในการได้เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเท่าเทียมกันและไม่มีอคติ อนึ่ง กรณีผู้มีส่วนได้เสีย ที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงไม่ได้ตอบแบบสำรวจหรือแบบสอบถามกลับมา ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ สามารถติดตามหรือใช้วิธีอื่นที่มีความเหมาะสมเพื่อให้ได้ความคิดเห็น โดยให้แสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ในการ ดำเนินการไว้ในรายงานฯ เพื่อเสนอ คชก. พิจารณา

๔. แสดงข้อมูลเปรียบเทียบการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนของโครงการกับหลักเกณฑ์การจัดการ มีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่าง ตามแบบในภาคผนวก ข

๕. ผลการรับฟังความคิดเห็น ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องรวบรวมและเสนอข้อมูลที่เป็น ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือข้อห่วงกังวลของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนการประเมินผลกระทบ สิ่งแวดล้อม และการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม หรือการตอบสนองหรือแก้ไขปัญหาของโครงการ ในประเด็นข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือข้อห่วง กังวลที่ได้รับ ทั้งนี้ ให้สรุปข้อมูลการนำข้อห่วงกังวลหรือข้อเสนอแนะของประชาชนไปพิจารณาประกอบการประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อม และการกำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมหรือมาตรการติดตามตรวจสอบ ผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการ ดังตัวอย่างตารางสรุปในภาคผนวก ค โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการดำเนินงาน เช่น เทคนิค วิธีการ วัน เวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วม เป็นต้น ให้เสนอไว้ในภาคผนวกของรายงานการประเมินผล กระทบสิ่งแวดล้อม

๖. เนื่องจากรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงข้อมูลการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นข้อมูลข่าวสารของทางราชการที่ต้องจัดไว้ให้ประชาชนตรวจสอบได้ ดังนั้น การนำเสนอข้อมูลการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ผู้ดำเนินการและผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้อง คำนึงถึงหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่อาจปรากฏในรายงานฯ โดยไม่แสดงข้อมูลส่วนบุคคลที่ระบุถึงตัวตน ของผู้ให้ข้อมูลได้ เช่น ชื่อ-สกุล รูปภาพ ที่อยู่ เบอร์ติดต่อ อีเมล เป็นต้น รวมทั้งข้อมูลอ่อนไหว เช่น ข้อมูลสุขภาพ เป็นต้น

๗. รายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่มีความจำเป็นต้องแสดงข้อมูลส่วนบุคคลไว้ เพื่อประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เมื่อเสนอให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม หรือหน่วยงานของรัฐที่ได้รับมอบหมายการพิจารณารายงานฯ และอยู่ในระหว่างการพิจารณาของ คชก. ยังไม่ควรปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลในรายงานฯ อย่างไรก็ตาม เมื่อรายงานฯ ดังกล่าวผ่านกระบวนการพิจารณาแล้ว ในขั้นตอนจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ ต้องทำการปกปิด ข้อมูลส่วนบุคคลในรายงานฉบับสมบูรณ์ที่จะเผยแพร่ต่อสาธารณะด้วย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แนวทางการประยุกต์ใช้เทคนิคการมีส่วนร่วมในการบริหารโครงการในภาพรวม

เทคนิค	ขั้นตอน					
	(๑) การริเริ่ม โครงการ	(๒) การออกแบบ โครงการ	(๓) การวางแผน โครงการ	(๔) การควบคุม ติดตามผล	(๕) การประเมินและ ตรวจสอบ โครงการ	(๖) การตัดสินใจ เกี่ยวกับอนาคต ของโครงการ
● เวทีสาธารณะ	•					•
● การพบปะแบบไม่เป็นทางการ	•			•	•	•
● คณะทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล	•		•		•	
● การประชุมเชิงปฏิบัติการ	•	•	•	•	•	•
● คณะที่ปรึกษา	•	•	•	•	•	•
● การสัมภาษณ์รายบุคคล	•				•	•
● การสนทนากลุ่มย่อย	•	•	•		•	•
● การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์	•				•	•
● การสำรวจความคิดเห็น	•		•		•	•
● สายด่วนสายตรง	•				•	
● การปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ (ประชาพิจารณ์)	•				•	•
● เอกสารข้อเท็จจริง	•		•		•	•

เทคนิค	ขั้นตอน					
	(๑) การริเริ่ม โครงการ	(๒) การออกแบบ โครงการ	(๓) การวางแผน โครงการ	(๔) การควบคุม ติดตามผล	(๕) การประเมินและ ตรวจสอบ โครงการ	(๖) การตัดสินใจ เกี่ยวกับอนาคต ของโครงการ
● จัดหมายข่าว	•			•	•	
● รายงานการศึกษา	•	•	•		•	
● วิดีทัศน์	•		•	•	•	
● การจัดตั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสาร	•		•	•	•	
● การแถลงข่าว	•	•			•	•
● เวทีนำเสนอข้อมูล	•		•	•	•	•
● การสื่อสารผ่านวิทยุกระจายเสียง	•			•	•	•
● การจัดสัมมนาทางวิชาการให้แก่สื่อมวลชน	•		•	•	•	
● หอกระจายข่าวชุมชน	•			•	•	
● ทัศนศึกษา/เยี่ยมชมโครงการ	•			•	•	•
● การนำเสนอ	•	•	•	•	•	•
● การชี้แจงประชาชนในการประชุมของราชการ	•	•	•	•	•	•

ที่มา: ปรับปรุงมาจากคู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนของมูลนิธิปริญญาโทนักบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๔๖

หมายเหตุ: ขั้นตอนที่ (๖) การตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการ ในกรณีสำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการขนาดใหญ่

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างการแสดงผลเปรียบเทียบการดำเนินการมีส่วนร่วมของประชาชนของโครงการกับหลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน
ในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน	การดำเนินการของโครงการ	วันที่ดำเนินการ	หมายเหตุ (กรณีไม่ได้ดำเนินการโปรดระบุ เหตุผล)
กรณีโครงการที่ต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อมเบื้องต้น (IEE)			
๑. การเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process) ให้ข้อมูลโครงการกับประชาชนประสานงานและให้ข้อมูลโครงการแก่ผู้นำชุมชนและหน่วยงาน			
๒. การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในระหว่างการจัดทำรายงาน ผู้ที่รับผิดชอบจัดทำรายงานฯ จะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความเห็นในประเด็นที่เป็นข้อห่วงกังวล อย่างน้อย ๑ ครั้ง			
กรณีโครงการที่ต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA)			
๑. การเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process) ๑) การให้ ข้อมูลกับประชาชน (Public Information) ในประเด็นรายละเอียดโครงการและกติกการรับฟังความคิดเห็นของโครงการ ๒) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis)			

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน	การดำเนินการของโครงการ	วันที่ดำเนินการ	หมายเหตุ (กรณีไม่ได้ดำเนินการโปรดระบุ เหตุผล)
๓) ปรีกษาหารือเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการจัดรับฟังความคิดเห็น			
๒. การจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างน้อย ๒ ครั้ง <u>๑) การรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๑</u> การรับฟังความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอโครงการ รายละเอียดโครงการ ขอบเขตการศึกษา และการประเมินทางเลือกโครงการ <u>๒) การรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๒</u> การรับฟังความคิดเห็นต่อการจัดทำรายงานและมาตรการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อม			
๓. การวางเอกสารที่เกี่ยวข้องไว้ในสถานที่สาธารณะ รวมทั้งอาจเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์ และแจ้งช่องทาง/ระยะเวลาการเผยแพร่			
กรณีรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโครงการ กิจการหรือการดำเนินการที่อาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต ของประชาชนในชุมชนอย่างรุนแรง (EHIA)			
๑. การเตรียมการก่อนการรับฟังความคิดเห็น (Preparation Process)			

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน	การดำเนินการของโครงการ	วันที่ดำเนินการ	หมายเหตุ (กรณีไม่ได้ดำเนินการโปรดระบุ เหตุผล)
<p>๑) การให้ข้อมูลกับประชาชน (Public Information) ในประเด็นรายละเอียดโครงการ และกติกากการรับฟังความคิดเห็นของโครงการ</p> <p>๒) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Analysis)</p> <p>๓) ปรัชษาหรือเกี่ยวกับวัน เวลา สถานที่ และรูปแบบการจ้ดรับฟังความคิดเห็น</p>			
<p>๒. การจัดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน อย่างน้อย ๓ ครั้ง</p> <p><u>๑) การรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๑</u> การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อกำหนดขอบเขตและแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม</p> <p><u>๒) การรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๒</u> การจ้ดรับฟังความคิดเห็นในขั้นตอนการประเมินและจัดทำรายงานฯ</p> <p><u>๓) การรับฟังความคิดเห็นครั้งที่ ๓</u> การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อทบทวนร่างรายงานฯ และมาตรการฯ</p>			
<p>๓. การวางเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในสถานที่สาธารณะ หรือจุดที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าถึงและพบเห็นได้โดยง่าย รวมทั้ง</p>			

หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน	การดำเนินการของโครงการ	วันที่ดำเนินการ	หมายเหตุ (กรณีไม่ได้ดำเนินการโปรดระบุ เหตุผล)
อาจเผยแพร่ผ่านทางเว็บไซต์และแจ้ง ช่องทางการเผยแพร่			

หมายเหตุ หลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเพิ่มเติมรายละเอียดให้มากกว่าตัวอย่างในตารางนี้ได้ โดยพิจารณาจากหัวข้อหลักเกณฑ์การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างตารางสรุปข้อมูลการนำข้อห่วงกังวล/ข้อเสนอแนะของประชาชนไปพิจารณา
ประกอบการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและกำหนดมาตรการของโครงการ

ข้อห่วงกังวล/ข้อเสนอแนะ	การประเมินผลกระทบ	มาตรการฯ ของโครงการ

บรรณานุกรม

มูลนิธิปริญาโทนักบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน**, ๒๕๔๖

พันธมิตรการพัฒนาลุ่มน้ำโขงเพื่อสิ่งแวดล้อม, **แนวปฏิบัติระดับภูมิภาค สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**, ๒๕๖๐

ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, **คู่มือการปฏิบัติงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๘ ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ**, ๒๕๔๘

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, **แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม**, ๒๕๔๙

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, **การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม : เทคนิควิธีการและการนำไปสู่การปฏิบัติ**, ๒๕๖๐

คณางค์ คันธมธูรพจน์ และคณะ, **โครงการแนวทางการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสียเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับบริบทการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย (รายงานการวิจัย)**. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล, สนับสนุนทุนโดยสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, ๒๕๖๖